

Joroisten seudun vesienhoito, tilannekatsaus , kesäkuu 2013

Joroisselän kunnostustarve ja aikaisemmat selvitykset

Joroisselän käyttökelpoisuuden monipuoliseen virkistyskäyttöön on jo 1990- luvulla todettu heikentyneen ja aloitteita sekä osasuunnitelmia ja selvityksiä on tehty myös tilanteen korjaamiseksi. Toiminnan tavoitteena on ollut Joroisselän rehevöitymisen pysäyttäminen ja parantaminen sekä paremman tilan turvaaminen myös jatkossa. Taustalla työlle on ollut mm. tavoite luoda edellytyksiä matkailulle. Joroisten sataman toteutettu kunnostus 1990-luvun lopulla kuului myös tähän kokonaisuuteen. Joroisselälle oli suunniteltu myös hoitokalastushanke minkä yhteydessä on tehty Joroisselän kunnostussuunnitelmaa. 2000-luvun ensimmäisen vuosikymmenen loppupuolella Joroisselän alueelle on tehty jonkin verran myös mm. luonnon monimuotoisuuden ja kosteikkojen yleissuunnittelua.

Nykyinen tilanne

Joroisselän kunnostustoimenpiteet, vesienhoidon toimenpideohjelmien toimeenpano

Kunnostustoimien on Joroisselällä oltava toimenpiteiden tuloksellisuuden ja saavutettujen parannusten pysyvyyden vuoksi kaksitahoisia. Toisaalta järveen tulevan kuormituksen vähentämiseen tähtäävillä toimenpiteillä on kuormitusta saatava vähennettyä huomattavasti. Toisaalta itse järvestä tapahtuvien toimenpiteiden, kuten poistokalastus ja vesikasvien poisto, avulla tuetaan ja nopeutetaan järven tilan parantumista.

Etelä-Savon pintavesien hoidon toimenpideohjelmassa Joroisselän valuma-alueelle on suunniteltu seuraavia maatalouden vesiensuojelutoimenpiteitä kuormituksen vähentämiseksi: suojavyöhykkeet, kosteikot, kasvipeitteisyys, ravinnetaseen hallinta. Järveen kohdistuvat kunnostustoimia ovat poistokalastus ja vesikasvien poisto. Haja- ja loma-asutuksen liittyminen viemäriverkostoon sekä haja-asutuksen jätevesiasetuksen mukaiset haja- ja loma-asutuksen kiinteistökohtaiset jätevesien käsittelyn investoinnit vähentävät myös osaltaan Joroisselän kuormitusta. Lisäksi mm. virtavesien kunnostukset Liunassa parantaisivat kalojen elinolosuhteita alueella.

Joroisselän lähivaluma-alueen ja Joroisselän vedenlaatuaineistoa on täydennetty vuoden 2012-2013.

Joroisselkään ja Valvatukseen laskevien jokien ja purojen veden laadusta ei ollut aikaisemmin saatavilla kattavampaa vedenlaatuaineistoa lukuun ottamatta Joroisselkää ja Joroisvirtaa. Valvatuksen alueelta tietoa oli kattavammin vain itse järvestä ja Valvatuksen pohjoisosaan laskevista virtavesistä havaintoaineisto puuttui käytännössä kokonaan.

Tietoa alueen eri osien kuormituksesta tarvitaan merkittävien kuormituslähteiden selvittämiseksi ja vesiensuojelutoimenpiteiden kohdentamiseen.

Tätä ajatellen veden laatua ja määrää on havainnoitu laajalti Joroisselän ja Valvatuksen alueelta toukokuussa 2012, (vajaa 30 havaintoasemaa) ja toukokuun kierroksen pohjalta karsitulla havaintopaikkavalikoimalla lokakuussa 2012 (kaksi havaintokierrosta ja 16 havaintokohdetta). Toukokuussa 2013 aineistoa täydennet-

tiin havainnoinnilla kymmeneltä uudelta kohteelta. Lisäksi on täydennetty Joroisselän vedenlaatutietämystä.

Havainnoinnin pohjalta päädyttiin seuraaviin johtopäätöksiin:

Joroisselän merkittäviä kuormittajia ovat pohjoisesta Valvatuksen laskujokia (Kanava), etelästä Enojoen suunta sekä osin Joroisselän lähin valuma-alue. Lisäksi Joroisvirran suunnalta tulee kuormitusta Liunan ja Joroisselän väliseltä osuudelta. Liunan tasolla ei veden laadussa ole havaittavia eroja välillä Huutokoski-Liuna. Merkittäväksi pistekuormituslähteeksi osoittautui Joroisvirran Välijokeen laskeva Tyrinpuro jonka kautta Joroisvirtaan johdetaan Joroisten kunnan jätevedenpuhdistamon puhdistetut jätevedet. Puron ravinnepitoisuudet ovat olleet puhdistetun jäteveden pitoisuuksiin nähden viime aikoina huomattavan suuria ja asia tila ja sen korjaaminen on selvityksen alla Joroisten kunnassa.

Joroisselällä toteutettava näkösyvyyden seuranta

Paikalliset havainnoitsijat toteuttivat v. 2012 kesällä kattavan näkösyvyysseurannan Joroisselällä. Näkösyvyysseuranta jatketään Joroisselällä myös vuonna 2013 ja se toteutetaan kuten kesällä 2012, kuudella havaintoasemalla. ELY- keskus on antanut koulutusta ja toimittanut seurantaan varten valkoisia, ns. secchi-levyjä. Kattavan näkösyvyysseurannan tuloksia voidaan käyttää Joroisselän yleisen tilan ja muutosten mitarina arvioitaessa kunnostustoimenpiteiden tuloksellisuutta.

Vesienhoidon toimenpiteet Joroisselän ja sen valuma-alueen osalta

Hankitun ja olemassa olevan vedenlaatuaineiston avulla on kartoitettu Joroisselän ja Valvatuksen alueen merkittävämpiä kuormitustekijöitä vesiensuojelun suunnittelun pohjaksi.

Poistokalastus Joroisselällä

Joroisselällä on jo aikaisemmin v. 1999 tehty suunnitelmia Joroisselän veden laadun parantamiseksi poistokalastuksella. Näiden suunnitelmien pohjalta toteutettiin syksyllä 2012 Joroisselällä koekalastuksia nuottaamalla. Todettiin, ettei nuottauksella saavutettu panos- hyötysuhde vastaa poistokalastukselle asetettuja tavoitteita. Tältä pohjalta päädyttiin toteuttamaan poistokalastusta jatkossa rysäpyyntinä. Toteutuksen pohjaksi on hankittu suunnitelma kolmesta pyydysvaihtoehdosta toteutuksen suunnittelun pohjaksi. Näistä vaihtoehdoista tullaan kokoamaan kustannusten ja toteutuksen kannalta sopiva yhdistelmä poistokalastuksen toteutusta varten v. 2013 syksyksi ja tavoitteena on aloittaa poistokalastus v. 2014.

Vesikasvien poisto

Vesikasvien poistosta on aikaisemmin tehty suunnitelmia Joroisselän pohjousosan osalta (Joroisselän ja Hyviänsalmen-Vauhkolanlammen kunnostus- ja hoitosuunnitelma 2005). Tämän suunnitelman yhteydessä tehtyjä luontoarvoselvityksiä on täydennetty v. 2012 . Jatkotoimenpiteet ovat sidoksissa Joroisselän pohjousosan matkailuhankkeeseen ja asia etenee tähän liittyen. Muita vesikasvien poistotarpeita ei Joroisselän alueelta ole toistaiseksi käsitellyssä. Kokonaisuutena vesikasvien poisto ei ole Joroisselällä vedenlaadun kannalta erityisen kriittinen tekijä.

Pistemäisen kuormituksen vähentäminen

Merkittäväksi pistemäisen kuormituksen lähteeksi on Joroisvirrassa todettu Joroisvirran Välijokeen laskeva Tyrinpuro mihin johdetaan Joroisten kunnan jätevedenpuhdistamolta tulevat puhdistetut jätevedet välialtaiden kautta. Purossa on havaittu viime vuosina poikkeuksellisen korkeita ravinnepitoisuuksia. Puhdistamo on toiminut lupaehtojen mukaisesti mutta ongelma on syntynyt puhdistamon jälkeen todennäköisesti välialtaiden alueella. Joroisten kunta on tietoinen näistä ongelmista ja selvittää suurten ravinnepitoisuuksien syytä ja keinoja tilanteen korjaamiseksi.

Valuma-alueelle suunnitellut kuormituksen vähentämistoimenpiteet

Joroisselän lähivaluma-alueen ja Joroisselän vuosina 2012 ja 2013 täydennetyt vedenlaatuaineiston pohjalta on kartoitettu merkittävimpiä Joroisselän ja Valvatuksen kuormituslähteitä. Valvatuksen osalta tullaan tekemään vielä lisätarkasteluja, mutta Joroisselän osalta kuormituspuoli alkaa olla hallinnassa.

Aloituksen kannalta hyväksi kohdealueiksi on tulkittu Valvatuksesta Joroisselkään laskevan Kanavan alue, Enojoki välillä Kolkonjärvi- Joroiselkä , Joroisselän lähivaluma-alue sekä Joroisvirran alue Liunasta Joroisselkään (Välijoki). Jatkossa tarkastellaan vielä tarkemmin ainakin Valvatuksen aluetta. Mahdollisia soveltuvia kosteikkopaikkoja on katsastettu Etelä-Savon ELY- keskuksessa ns. Vemala- malliaineiston avulla joka tuloksia, mahdollisten kosteikkopaikkojen aineistoa on sitten tarkennettu karttatarkastelun avulla. Toisaalta hyviä kosteikkopaikkoja voi jäädä myös huomioimatta mallitarkastelussa. Jotta aineistoa voidaan vielä tarkentaa ja mm. varmistaa kohteiden soveltuvuutta, aineisto vaatii vielä lisätarkastelua ja se jälkeen maastotarkastelun.

Lisäksi on todettu tarvittavan selvitystä potentiaalisista tiloista joita voidaan ottaa mukaan vesiensuojelutoimenpiteiden kartoitukseen ja mahdolliseen toteutukseen. Pro Agrian vetämän EU- tuetun ns. RAE- hankkeen osalta saadaan jatkossa mahdollisesti jonkun verran lisäpanosta maatalouden vesiensuojeluun. Joroisten alueelta on ollut tavoitteena saada myös muutamia esimerkkituloja edellä mainituilta osa-alueilta maatalouden vesiensuojelun edistämiseksi. Maatalouden vesiensuojelua, mm. kosteikkoasiaa esitellään kesällä järjestettävällä Joroisten iltatorilla. Maatalouden vesiensuojelun osalta myös mm. suojavyöhykkeet ovat olleet esillä. Vyöhykkeiden osalta on todettu että näitä on perustettu Joroisten alueella vähänlaisesti.

Joroisten pohjavedet

Pohjavesien osalta Joroisissa on kaksi merkittävää pohjavesialuetta, Tervaruukinsalon sekä Kolman ja Kotkatharjun pohjavesialueet joille on valmistunut suojelusuunnitelmat Etelä-Savon ELY- keskuksessa osana EU- rahoitteista projektia. Näiden suojelusuunnitelmien toteuttamiseen organisointi on meneillään. Tarvitavien seurantaryhmien perustaminen on käynnissä. Joroisten kunta toimii ryhmien vetäjänä. Ryhmiin tarvitaan myös ELY- keskuksen riittävä asiantuntijapanos. Ryhmiin on kaavailtu edustusta kunnan ympäristötoimesta, pelastustoimesta, teknisestä toimesta, vesilaitokselta, terveystalvonnasta, Etelä-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta sekä Pohjois-Savon elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta. Yhteistyötä tarvitaan myös Varkauden ja Pieksämäen kanssa koska Varkaus ottaa osan vedestä Joroisten puolelta ja osa Tervaruukinsalon pohjavesialueesta on Pieksämäen alueella

Osakaskuntien yhdistäminen

Osakaskuntien yhdistäminen mm. helpottaa ja mahdollistaa erilaisten vesialueilla tapahtuvien toimenpiteiden toteuttamista. Joroisselän osalta Syksyllä 2012 toteutetun yhdistämistoimituksen jälkeen todettiin, että

aivan yhtenäistä aluetta ei Joroisselän alueelle saada syntymään. Noin puolet osakaskunnista saatiin mukaan, jolloin syntyi noin 1 000 ha:n Joroisselän osakaskunta ja työtä jatketaan tulevina vuosina. Kokonaisuutena on todettu, että työ on edennyt mutta suhteellisen hitaasti. Mm. kustannukset aiheuttavat ongelmia, koska toiminta on maksullista maanmittauslaitoksen suuntaan. Yhdistymisen etuja ovat mm: Aktiivisuus vesialueiden hoitoon ja kalakannan kehittämiseen lisääntyy, osakkuus ja kalastusoikeus kohdistuu laajempaan vesialueeseen, kunnostushankkeet lupa-asioineen yksinkertaistuvat, kalastuksen järjestely ja kalastus helpottuvat, hallintokulut pienenevät, aikaisemmin toimimattomat alueet saadaan mukaan ja edunvalvonta tehostuu ja selkiintyy.